

ראיית הבורא בעין הלב מתוך התקשרות לתורתו והתנתקות ממשיגי הגוף

שיחת מורנו רה"י הגר"ר זלזניק שליט"א לבני הישיבה ב'עת מלחמה' כ' סיון תשפ"ה

א

כשבורא העולם ומנהיגו מוריד נשמה לעולם, ושולח אדם לדרך חיים רבת שנים ובדרך כלל גם רבת תהפוכות, לא יתכן שהוא לא יציב לו ציוני דרך ואבני שפה שייעשו לאבני יסוד שלו בחיים, לדעת מכוחם למצוא את הדרך ולא לטעות. הלא גם בשר ודם השולח את חבירו לדרך של אלפי פרסאות, לא היה מוכן לשולחו מבלי תמרורים ושלטים המכוונים את הדרכים, ובלא זה אין סיכוי שימצא את הדרך וילך בדרך הישר מבלי לאבד את דרכו.

כשהקב"ה מוריד אדם לעולם, הוא מעמיד לו מאורעות שיפגשו אותו, האמורים ליהפך לו לציוני דרך שירוממו וינשאו אותו ויאירו לו את הדרך. זה שלא כל אדם רואה את הדברים בצורה ברורה, כי זה לא תמרור דרכים, אלא ציוני דרך שהקב"ה מזמן לאדם בתקוה שיבין וישכיל מכוחם איך באמת הוא צריך להלך בדרך החיים.

והנה בפעם הראשונה שהבורא עולם מעיד בתורה הקדושה שהוא הכיר במשה רבינו, היה זה כשהוא הלך במדבר ומלאך ה' בלבת אש מבעיר סנה, והסנה בוער באש ואיננו אוכל. והנה יתכן שהיו עוברים שם עוד אנשים, והאחד לא שם לב לכלום, השני משך בכתפיו ואמר 'כן, משהו משונה', ואילו השלישי יצר איזו תאוריה איך זה קורה. אבל משה ראה משהו אחר ואמר "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה", סנה בוער באש ואיננו אוכל, והלא הקב"ה ברא את העולם מד' יסודות, ואש מצד תכונתה אמורה לאכול כליל את הסנה שהוא קוץ יבש.

אלא שכשיש שינוי של סדרי הבריאה, על כרחך כי יש בורא שנמצא שם במקום ומשנה אותם. "הוא אמר ויהי", הכל ברצונו. הוא אמר אש אוכלת, והוא אמר שאש לא תאכל. "וירא ה' כי סר לראות", שהוא לא החמיץ את המראה, אלא הבין שפה נמצא הבורא עולם שרק הוא יכול לעשות דבר אשר כזה. הוא פגש בזה את מה שאברהם אבינו הנחיל כי יש בעל הבירה. באותו רגע אמר לו הרבש"ע "משה משה של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא", יש פה שכינה.

הקב"ה נמצא בעוה"ז באופן שישעיה הנביא מתבטא עליו "אכן אתה קל מסתתר אלקי ישראל ומושיע", הרבש"ע נמצא במסתרים. "הביאני המלך חדריו", חדרים יש לו לפניו מחדרים. אם הבורא עולם היה גלוי לפנינו באופן גלוי ונראה לעיניים, אז לא הייתה בחירה. שכן מה שייך לא להאמין ולא לעשות את רצון הבורא כשרואים אותו. אלו דברים שלעתיד לבא יזכה להם מי יזכה, כשיעשה הקב"ה מחול לצדיקים וכל אחד מראה באצבע זה ה' קיוונו לו. אבל בעוה"ז הוא קל מסתתר. כך היא ההנהגה בכל הטבע כולו ובכל מה שקורה בעולם. ואמנם 'טבע' אין פירושו רק מדעי הטבע ותכונת הבריאה, אלא הוא כולל גם כל מיני דברים שאנו מבינים שזה טבעו של עולם וכך הם אמורים להיות.

והנה כתוב בבעל הטורים ש'הטבע' זה בגימטריה 'אלקים' (בה"א). אולם הגימטריה נמצאת מאחורה, ואילו בעינינו הוא כולו מסתור. הכל נראה לנו משהו טבעי ולא אלוקי, ורק מאחורי זה עומדת הגימטריה שלו. אלא שאדם לא יכול לראות זאת בעיניים, כי אם היה רואה, הלא לא הייתה לו בחירה, ולא היה טעם שייברא.

לאדם יש בלי סוף אירועים שקורים לו במהלך חייו, הקב"ה לא חוסך ממנו. אם רק יידע להתבונן ולראות נכון, ולא להחמיץ את מה שעומד למול עיניו ממש ולהתעלם כלא היה, תהיה לו דרך חיים סלולה.

והנה את המאורעות הקטנים, שכשמבחינים בעומק הנהגת הבורא בהם, אפשר להופכם למאורעות גדולים מאד, זה באמת לא כל אדם זוכה לראות. אבל יש לפעמים מאורעות שאי אפשר להתעלם מהם, הם זרקור מול העיניים. אבל הם ציוני דרך של הרבש"ע, כדי שנבין שיש בורא לעולם, ואם נבין גם נוכל להשיג. אמנם לא את דרכיו, "החקר אלוך תמצא" ו"כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם", אבל תהיה לנו לכה"פ הבנת מה איך צריכים להתייחס למהלכי הבורא. אבל בתנאי אחד, שלא נעצום עיניים.

אסור לנו לטעות, זקני עמי הארצות אין פירושו כאלו שיש להם לחץ דם גבוה ומנת משכל נמוכה, אלא גם אם המנת משכל גבוהה מאוד, זה לפעמים עושר שמור לבעליו לרעתו. אם אדם חושב שהוא מבין בחכמת התבונה שלו את מה שקורה בעולם, והוא יודע לתת הסברים מכאן ועד להודעה חדשה בכל מה שקורה, כיצד הוא יכול לראות את הרבש"ע. הוא הסומא האמיתי.

אבל למה באמת זה קורה, הרי כולנו נולדנו כשרים ורצינו להיות טובים, למה שנהייה כמוכי סנוורים ולא נבין את מה שנמצא מול עינינו. הנה קראנו לפני שבוע בפרשת נשא על שנים עשר נשיאים שהביאו לחנוכת המזבח כל אחד כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת וכו', כל אחד אותו דבר. ומדוע לא הסתפקה התורה בלומר ששנים עשרה נשיאים הביא כל אחד מהם את המנחה הזאת. אולם עלינו להבין שכאן מלמדים את האדם לא להתייחס למעשים היבשים, כי הם כשלעצמם אינם כלום. השאלה היא לא מהם המעשים, שכן הם יכולים להיראות זהים, אלא מי עשה אותם. ובאמת מה שעשה נשיא פלוני ומה שעשה נשיא פלוני, זה לא אותו דבר. המעשה הוא דבר טפל, השאלה רק הוא מיהו העושה ומה ערך רוממות מעשיו. הג"ר חיים שמאולביץ זצ"ל היה אומר שהנה מידת הכנסת אורחים היא מהמעמידים של אברהם אבינו, אבל מה הוא עשה, כתוב בתורה "ויקח חמאה וחלב". אמר ר' חיים, יכנס אלי אורח, הלא גם אני חיים סטוצ'ניר לוקח חמאה וחלב ונותן לו, וכי משום כך אני אברהם אבינו. אלא הביאור הוא שכשאברהם אבינו לוקח חמאה וחלב אז זה מעשה של אברהם אבינו.

וכן מצינו בפרשה שלפנינו, פרשת שלח. הנה אין הרבה אנשים שהתורה נותנת להם תעודה וגושפנקא לרום מעלתם, וכשמשנה נצטוו לשלוח מרגלים לתור את הארץ, הוא לקח את אלו שהתורה מעידה עליהם "כולם אנשים ראשי שבטי ישראל המה", ו'המה' כתוב בספרים שזה בגימטריא חמישים, ללמדנו שאף אחד מהם לא היה פחות מלהיות שר חמישים באותה עצה שיתרו נתן למשה.

והנה אותם אנשים לכאורה היה נראה שהם עשו את שליחותם נאמנה, שכן נשלחו לתור את הארץ והם אכן תרו את הארץ. הם סיפרו שראו שם ענקים שהם היו נראים בעיניהם כחגבים, ואכן היו שמה כל ילידי ענק. הם מביאים מפרי הארץ ונשאו את זה בכתף בשנים. שלחו אותם לראות ולומר מה הם ראו, ואכן ראו ואמרו את מה שהם ראו. אבל הבכיה שהם הביאו על כלל", הייתה בכיה לדורות על שתי בתי מקדש שנחרבו. "בליל זה יבכיון וייללון בני, בליל זה נשרפו ארמונו". וכמו כן כלל" לא זוכה להיכנס לאר"י, רק עבדי כלב ויהושע בן נון.

ומה באמת טענו יהושע וכלב, אם שליחות בנאמנות הם עושים ראוי שיגידו שאכן זה מה שקורה, יש שמה ענקים, אבל אם חפץ בנו ה', וכי היד ה' תקצר. אבל לא כך הם אמרו, אלא "עלה נעלה וירשנו אותה". והביאור בזה נכתב בתורה ברמיזה, שאמנם יהושע וכלב גם הלכו לתור את הארץ, אבל היה זה דרך ישני חברון. הם הלכו קודם לקברי האבות שלהם הובטחה הארץ, וממילא טענו שאם חפץ ה' בנו לקיים את השבועה שנשבע לאבותינו, אז אנחנו לא רואים בכלל משהו אחר מאשר קיום אותה שבועה, אם חפץ בנו ה'.

אם בן אדם אומר אימתי שיבוא הדבר לידי, אקווה שאבחר בטוב ולא אכשל, כמו שהעולם אומר 'כשגיע לגשר נעבור אותו', הוא טועה טעות חמורה. שכן עליו לומר אימתי אקיימו בכל עת ושעה, כדי שאם יבוא לידי, לא אכשל. וכך נהגו יהושע וכלב, הכינו לעצמם כלים מראש בבואם לתור את הארץ עם כלי מבט נכונים, ולכן ראו מה שאחרים לא ראו.

בן אדם רואה דרך המשקפיים שלו, ואם הוא לא מכין את הכלים הנכונים מראש, אין סיכוי בעולם שכשיגיע מעשה לידו הוא יידע בכלל איך להתבונן עליו. מי שמכין כלים נכונים אז כשיגיע המעשה לידו, זה בכלל לא יהיה נסיון עבורו, כי אז מדרגת אותו מעשה, וההבנה ודרך ההסתכלות על אותו מעשה תהיה שונה. כי המבחן הוא לא איך תעמוד בשעת הנסיון, אלא באלו כלים תצטייד כשאתה הולך לדרך החיים. אם אין לך את הכלים הנכונים, שום דבר לא יעזור. תוכל להיות תלמיד חכם ולדעת גמרא ופוסקים, ראשונים אחרונים, ולשגות שגגות כאלה שיכולים להביא חורבנות של שני בתי מקדשות. כי אתה לא מתייחס לדברים בכלים הנכונים, אז אתה אולי חכם ויודע דברים, אבל זה עושר השמור לבעליו לרעתו. וכי מעט ראינו אנשים ת"ח שמתהלכים בתהפוכות הנסיונות כסומא בארובה. אם הכלים לא נכונים, והמשקפיים לא נקיות, איך אפשר לראות צלול.

הרבש"ע משגיח מן החלונות, הוא במסתרים, אבל הוא מציץ מן החרכים. מעת לעת יש איזו קרן אור קטנה שחודרת בעד הסדק, צריך לא להחמיץ אותה. לא להחמיץ זו לא רק הכוונה שלא להימנע מלראות את אותו הרגע שהבליחה שם איזה קרן אור, אלא זה אומר שזה צריך להגיע למצב של "אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי", כלומר שזו תהיה הרחם האמיתית שלו – "חדר הורתי". לשם אמור להגיע מי שיצק את תבנית האדם שלו מכח אותו קרן אור ולא החמיץ אותה.

והנה כשמשנה רבינו הגיע למעלותיו הגבוהות של "פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות" ו"בכל ביתי נאמן הוא", הוא נתאווה לדעת את הקב"ה וביקש מאיתו "הראני נא את כבודך". הוא נתאווה לדעת את הבורא להבדיל כאדם שמכיר את חבריו לפי תוארו, שכאשר רואהו, מיד הוא מזהה: זה ידידי, אבי, בני, אחי.

והקב"ה עונה לו "לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי", אבל אומר לו הקב"ה "הנה מקום אתי ונצבת על הצור", מכלל הבריאה יש מקום מתייחד. "והיה בעבור כבודי ושמתיך בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד עברי. והסירותי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו".

פירוש הדברים, 'ופני לא יראו' כי 'לא יראני האדם וחי'. אבל 'וראית את אחורי' - יש בחינה שנקראת ראיית אחור. כשמכירים אדם הכרות מוחלטת מזהים אותו גם מאחוריו. ודאי שצריך להפעיל את הכח המדמה בשביל זה, אבל סוף דבר ניתן לדעת מי היא הדמות הזו שנראית מאחור. לא לראות אמנם, אבל לדעת. וכמו שאמר רבי דהאי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר"מ מאחוריה, והמדובר לא בראיית פנים, ואילו חזיתיה מקמיה הוא מחדדנא טפי.

אולם עלינו להבין, כיצד יתכן מצב של 'וראית את אחורי', והלא הוא אינו גוף ולא דמות הגוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, והיתכן שיש פנים ואחור למי שכלל אינו גוף.

והנה נאמר בשיר הכבוד: "קשר תפילין הראה לעניו, תמונת ה' לנגד עיניו". 'קשר תפילין הראה לעניו' זה ה'וראית את אחורי'. אין זה סתם 'אחורי', אלא זהו קשר תפילין. אולם במה א"כ מתקיימת בזה הראיית אחור של הקב"ה.

אולם הרבש"ע גילה למשה רבינו את הסוד כי ניתן להתחבר לבורא עולם בקשר. ושיעור החיבור הזה אמור להביא אדם לידיעת הבורא בשיעור ראיה, וזהו ה'וראית את אחורי'.

וכך מתואר באדרא זוטא מעמד הפרידה של רשב"י מהעוה"ז, שבו גילה את הסודות של הסודות שלא התגלו מעולם. ופותח שם וז"ל: "פתח רבי שמעון ואמר אני לדודי ועלי תשוקתו. כל יומין דאתקטרגא בהאי עלמא, בחד קטירא אתקטרגא ביה בקודשא בריך הוא, ובגין כך השתא ועלי תשוקתו. דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה, אתו למשמע בחדוה, מילין סתימין, ושבחה דעתיקא קדישא". כלומר שכל ימי התקשרתי לבורא עולם בקשר שהידק אותי אליו, ומשום כך זכיתי עכשיו להגיע למצב של 'ועלי תשוקתו', שהוא כביכול וכל הפמליא שלו ירדו כעת לשמוע כאן את קילוס' הבורא.

ד

והנה כתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה¹ (פ"ב ה"ג): "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו נחלק לשלושה חלקים, מהם ברואים שהם מחוברים מגולם וצורה וכו' ומהם ברואים צורה בלא גולם כלל, והם המלאכים, שהמלאכים אינם גוף וגוויה, אלא צורות נפרדות זו מזו".

ועוד כתב שם (פ"ד ה"ז): "לעולם אין אתה רואה גולם בלא צורה או צורה בלא גולם, אלא לב האדם הוא שמחלק גוף הנמצא בדעתו ויודע שהוא מחובר מגולם וצורה, ויודע שיש שם גופים שגולמם מחובר מארבעת היסודות, וגופים שגולמם פשוט ואינו מחובר רק מגולם אחד".

וממשיך ואומר: "והצורות שאין להם גולם", דהיינו המלאכים שהזכיר לעיל, "אין נראין לעין אלא בעין הלב הן ידועין, כמו שידענו אדון הכל בלא ראיית עין".

מלמד אותנו הרמב"ם שאנחנו אמורים לדעת את הבורא בידיעה מוחלטת, למרות שאינו גוף ולא דמות הגוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ולא נערוך אליו כלל, כי בעין הלב הם ידועים. עין בשר מוגבלת במה שהיא רואה, מה שהיא רואה היא רואה, ומה שהיא לא רואה אינו קיים. אבל עין הלב, הבנת הלב הטהור, אין לה גבולות. "לא יראני האדם" זה לעין בשר, אבל עין הלב "קשר תפילין הראה לעניו, תמונת ה' לנגד עיניו".

ה

והנה "לא ישיגוהו משיגי הגוף", זאת אומרת מי שהוא בעל מדרגה, שכן לא כל אדם הוא בכלל משיגי הגוף ומבין מה שעומד מולו. יש אנשים שמתהלכים כסומים ולא מבינים כלום מה שתחת עיניהם. אבל 'משיגי הגוף' זאת

¹ עלינו לדעת ששמות ההלכות ברמב"ם אינם סתם, וכשקרא כאן להלכות אלו 'יסודי התורה', הרי ששמן כך הן.

אומרת שמה שהוא לא גוף העומד לי מול העיניים, אני לא משיג אותו, אלא מה שאני רואה ומצוי כגוף מול עיני אותו אני יודע. מי שהמושכלות שלו זה להיות ממשיגי הגוף, לא רק שלא ידע את הקב"ה, אלא זה אף מרחיק אותו ממנו, שהרי הוא אינו גוף, רק אדם שמבין שהוא צריך לרדת לעוה"ז ולהתנתק מהשגת הגוף, להיות מי שרואה דברים בעין הלב, יכול לראות איך הקב"ה מכווין אותו על כל צעד ושעל.

אבל נניח שיש מישהו שחושני עין הלב שלו לא כ"כ חדים, ומה שהוא לא בעין בשר הוא לא כל כך רואה, אבל קורים לפעמים מקרים שאי אפשר להתנער מהם, אלא הם מהלכים לא רגילים, לא דבר יום ביומו. ואז מה אדם אמור לראות.

אולם כל מי שאינו טיפוש מבין כי לא יתכן שמסתובבים כאן איזה 'סופרמנים' שיודעים מה נעשה במדינה אחרת סגורה ומסוגרת עם עיניים בולשות על כל צעד ושעל, והם יודעים מה נעשה שם בחדרי חדרים, ומה שקרה למול העיניים שלהם באותו שמחת תורה, שאפי' טיפוש היה מסוגל לראות זאת, הם לא ראו כלל. אלה שכביכול יכולים לעוף על פני מדינה רחוקה, קיבלו שיתוק, ובמשך שעות אף אחד לא נקפו אצבע.

אמנם היו כמה שפעלו באופן פרטי, באומרים שאם אף אחד אינו מציל, אזי הם הולכים להציל. וברור כי יד ה' עשתה זאת, שאף מי שלא היה באותו מקום, אבל אמור היה בדין שמים להיות בין הנספים, שנחה עליו הרוח לצאת לעזרת המצויים שם ואף הוא נספה עמם.

וכי אפשר להבין את הסתירה הזאת, הרי כשנופלים כלי משחית מלמעלה הם מיירטים, חוץ מכמה שמחוללים כאן הרג וחורבן, והם מסבירים שבסטיסטיקה זה מיירט רק תשעים אחוז. והלא בסטיסטיקה לא יתכן להפציץ מדינה כל כך הרבה פעמים, כל כך הרבה ימים, עם כל כך הרבה כלי טיס, ושכולם יחזרו בשלום. ופתאום באין מפריע הכל פתוח, מדינה שלמה שהשקיעה בצבא כל כך הרבה, ומטיילים שם באויר כמו מעל ג'נין. מה קרה, אלא הקב"ה שמשיג עלינו בהשגחה פרטית, משגיח על יושבי ארץ הקודש שיש בהם ב"ה לומדי תורה וכאלה שנאמנים לקב"ה והוא חפץ להציל אותם מהקמים עליהם ואומרים לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד. טיפוש מי שחושב שזה הם, זה הוא, אם הוא החליט להציל אז מה פתאום שיפול מטוס. אבל אילו זה היה הם, איפה הסטיסטיקה בטיסות, והלא בפעולה כזאת בכל רמה סטיסטית היו צריכים כמה לא לחזור. ובשמחת תורה הטייסים היו בחופש, שמה הקב"ה היה לו דין אם כאלה שהארץ הקיאה אותם, ולכם הם קיבלו שיתוק ועיוורון.

והנה מכריזים פה כל מיני אפיקורסים על דרך ההצלה המוחלטת שהיא בחדר הממ"ד. אז הקב"ה יום אחד מפיל חמש כאלה שאינם בני ברית בטמרה, אחוזה ערבית בת שלוש קומות, הכל נותר שלם, חוץ מהממ"ד ששם נהרגו. עלינו להבין, ממ"ד לא מציל כלום, מי שניצל זה מי שהקב"ה גזר עליו בעת ונתנה תוקף מי יחיה ומי לא בקיצו. וכי פיקוד העורף, הם אלו שיגידו מי יחיה מי ימות.

וכשלא השכילו ועוד המשיכו להתגאות שהנה יש לנו הגנה, אבל אין עצה ואין תבונה נגד ה', ואתמול בפתח תקוה בתוך הממ"ד נהרגו. יש רבש"ע המכוון ומוליך את הכל, ומי שחושב שהוא מבין בדיוק איך הכלים האלה עובדים ומה היכולות והטווח שלהם, הוא מכלל משיגי הגוף. 'גוף' זה לא רק הגוף של אדם או בהמה, אלא גם גוף של מטוס.

I

והנה הרמב"ם בהמשך שם (ה"ח) מבאר מהי נפש האדם וכך בא לשונו: "נפש כל בשר היא צורתו שנתן לו הקל, והדעת היתרה המצויה בנפשו של אדם היא צורת האדם השלם בדעתו, ועל צורה זו נאמר בתורה נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. כלומר **שתהיה לו צורה היודעת ומשגת הדעות שאין להם גולם כמו המלאכים שהם צורה בלא גולם, עד שידמה להן**".

ומדגיש הרמב"ם: "ואינו אומר על צורה זו הניכרת לעינים, שהיא הפה והחוטם והלסתות ושאר רושם הגוף, שזו תואר שמה, ואינה הנפש המצויה לכל נפש חיה שבה אוכל ושותה ומוליד ומרגיש ומהרהר - אלא הדעה שהיא צורת הנפש, ובצורת הנפש הכתוב מדבר בצלמנו כדמותנו".

וממשיך ומבאר (ה"ט): "אין צורת הנפש הזאת מחוברת מן היסודות כדי שתפרד להם, ואינה מכח הנשמה עד שתהא צריכה לנשמה כמו שהנשמה צריכה לגוף, אלא מאת ה' מן השמים היא. לפיכך כשיפרד הגולם שהוא מחובר מן היסודות, ותאבד הנשמה מפני שאינה מצויה אלא עם הגוף וצריכה לגוף בכל מעשיה, לא תכרת הצורה הזאת, לפי שאינה צריכה לנשמה במעשיה, **אלא יודעת ומשגת הדעות הפרודות מן הגולמים ויודעת בורא הכל ועומדת לעולם ולעולמי עולמים**".

הרמב"ם מבדיל, גם בבהמה ישנה נפש, נפש הבהמית. אבל זוהי הנפש החיונית, לא הנפש המשכלת. ומהי הנפש של האדם, זהו הדבר שעליו אמר הבורא בבריאה 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו'. ובמה היא 'בצלמנו כדמותנו', במה שמכירה בצורות הנבדלות שאינן גוף, ומבינה מציאות של מלאך, וא"כ היא כמו חלק אלוך ממעל.

אדם הדומה לבהמה, רואה רק מה שהוא רואה. אף כשהאתון של בלעם ראתה מלאך, בלעם עצמו לא ראה.

ז

יש זמנים שאדם חווה וצולח אותם, אבל הוא יכול להסיט את הדעת בהסטה מוחלטת מהכרת האמת. הוא יכול לחשב כמה כלים יש מזה ומזה, מי יבוא ומי יעזור ומי יפריע, חוץ מדבר אחד שהוא לא רואה, את הרבש"ע הנמצא מאחורי כל דבר. האדם הזה החמיץ. נתנו לו מול העיניים כלים להבין את הנהגת הבורא ואיך שהכל נעשה ברצונו. איך דברים שנראים כפלאים הם באמת לא פלא, וכיצד דברים שנראים כמחדלים או בכל לשון וכינוי שתמצו, גם הם אינם פלא, שכן כשהקב"ה רוצה להעניש ולהכשיל, הלא מי יעמוד מולו.

אדם צריך להכיר את הבורא ולהבין איפה הוא חי. הוא יכול לידבק בו, אבל רק על ידי התורה. וכך צריך להיות כל מהלך החיים. גם כשיושבים ליד גמרא ונקראים בני תורה, ואפילו עמלים בתורה, עדיין עלולים להגיע למצב של 'לא זכה נעשית לו סמא דמותא'. זו אינה ערובה, אדם יכול להיות ליד גמרא ולדעת גמרא ולהגיע לכלום, ולא הייתי רוצה להגיד לאפיקורוסות, כי גם לכך הוא יכול להגיע. ומאידך מי שזכה נעשית לו סם חיים, אורך ימים בימינה, למימינים בה.

ח

והנה הביאור הלכה בסוף הלכות בית הכנסת, כותב דברים שכבר כתבם הנפש החיים בח"א פ"ח וט'. ודבריו נסובים על דברי השו"ע שם, והנה כך כתב השו"ע בסוף סימן קנה וז"ל: "אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד", והמשיך וכתב בתחילת סימן קנו וז"ל: "אחר כך ילך לעסקיו, דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון, כי העוני יעביירו על דעת קונו, ומכל מקום לא יעשה מלאכתו עיקר אלא עראי ותורתו קבע, וזה וזה יתקיים בידו".

כותב על כך הביה"ל וז"ל: "כתבו הספרים שזהו נאמר לכלל העולם, שאין כולם יכולים לזכות לעלות למדרגה רמה זו להיות עסקם רק בתורה לבדה. אבל אנשים יחידים יוכל להמצא בכל עת באופן זה [וזהו שאמרו בברכות ל"ה ע"ב הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן, ר"ל דוקא הרבה], והקב"ה בודאי ימציא להם פרנסתם. וכעין זה כתב הרמב"ם פ"ג מהלכות שמיטין ויובלות ולא שבט לוי בלבד וכו' עי"ש".

כלומר שאמנם הרבים לא זוכים, אבל ראיתי בני עליה והמה מועטים, והם כן עלתה בידם. הבחירה נתונה לכל אחד, הוא יכול להיות מהמועטים האלה, אבל זה בתנאי שהוא לא ער לכל שטות של 'נייעס' המעוותת את המחשבה ומרחיקה מהרבש"ע. שאינו תולה דברים שמימיים בדברים שאין להם אחיזה, ולא יוצר לעצמו אגדות וגבורות שאין להם שחר, אלא רק דמיונות ואשליות. דבר אמיתי אחד בלבד יש, בורא לעולם שמנהיג אותו, בדין ובחשבון ובחסד, ממנו הכל, ומי שדבוק בו לא חסר לו כלום.

וכי יש לאדם הסבר, איך הוא הצליח לעבור את כל דרכו בחיים ואיך הוריו והורי הוריו. הקב"ה מעלים את זה כביכול מאחורי טבע, אבל הוא באמת נמצא מאחורי כל דבר. צריכים רק לא לעצום עיניים.

והנה סיים שם הביה"ל בדברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל שכתב ולא שבט לוי בלבד וכו'. ועלינו לדעת שגם שבט לוי, למדנו בפרשיות הקודמות שמשה נותן להם עגלות עבור משא המשכן. אולם "ולבני קהת לא נתן עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו". עלינו לדעת, קדושה לא לוקחים בעגלות, אלא אדם צריך לשאת אותה על כתפו.

ט

והנה בשבת האחרונה קראנו פרשת בהעלותך, ומבואר שם ברש"י שאהרן הכהן הצטער על שכל הנשיאים מביאים קרבנות, ואילו הוא - שמי שייך למשכן יותר ממנו, לא זכה להביא כמותם. והקב"ה מנחם אותו ואומר לו "בהעלותך את הנרות", שלך גדולה משלהם.

ותמה שם הרמב"ן, הלא הדלקת נרות כשרה גם בזר. ואם רוצה הקב"ה לנחמו ששלך גדולה משלהם, הלא הוא יכול להגיד לו על שהוא נכנס לבדו לפני ולפנים "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו אל הקודש עד צאתו",

מקטיר קטורת בוקר וערב, מנחת חביתין. וכי חסר דברים לנחמו בהם, חוץ מעבודת הנרות שהיא ענין גדול אמנם, אבל כשרה בזר. ומבאר הרמב"ן שהמכוון הוא לחנוכת בית חשמנאי, שנעשתה ע"י כהניך הקדושים.

ועלינו להבין, הלא הנרות של חנוכה זו מצוה על איש וביתו, על ישראל כעל כהן, ועל כהן לא יותר מאשר ישראל, והוא מצוה מדברי סופרים. וכיצד יתכן שזוהי הנחמה שנאמרה לאהרן בתורה.

אלא כך אמר הקב"ה לאהרן, ניתן להביא קרבנות ומנחות, ועדיין זה יהיה תלוי מי הוא המביא, מי הוא בעל הקרבן ומי הוא בעל המעשה. ובאמת כשנמצאים במשכן, הקדושה עומדת מול העיניים. אבל כשיש חושך לא רואים גם מה שמול עיני האדם, וכנגד זה באים הנרות ומסלקים את החשיכה. מגלים את האורה, ומסלקים את המחיצות והמסתורין.

אומר הקב"ה לאהרן, גם לדורות כשיהיו מבני בניך שיזכו בזמן של חשכת יון להאיר את החשיכה, זה יהיה הכל מכוחך בהעלותך את הנרות.

י

אנו נמצאים בדור של חשיכה נוראה, מכל צד שלא נתבונן על נסיונות החיים והתקופה. מדבר אחד יש לנו לפחד פחד מות, מהרבש"ע. התוכחה היא לא מליצה, ועלינו לדעת מה עומד כאן מול העיניים. "ואם באלה לא תשמעו לי והלכתי עמכם בחמת קרי". לפחד ממשו חוץ מהרבש"ע זו בושה, ולא לפחד מהרבש"ע זו אפיקורסות.

ה' יעזור שנעבור את התקופה הזאת מבלי להינזק, ומבלי להחמיץ את המטען לחיים שצריכים לקחת ממנה. אבל הדבר הוא ברור, אף שתפילה היא דבר גדול, ובתפילה אנחנו עומדים מול הרבש"ע ושופכים את לבנו למולו והיא עבודה רבה שבלב. אבל בתורה אנו נדבקים בו עצמו והיא מצות ולדבקה בו. ישנו רק דבר אחד, להידבק בו ולהיות קשור אליו בקשר, וכל השאר זה הבל. והדרך היחידה שלנו להתקשר לרבש"ע, הוא דרך התורה שהיא שכל הבורא, מתנת אלקים.

הקב"ה יעזרנו להתחזק באמונה בבורא, באורחות החיים ובחיבור לתורה. ובהבנה שכשאנו מתחברים לתורה אנו לא רוצים רק להבין את התוס' אלא את תורת קל ח'.

נכתב ונערך ע"י הרב שלמה שטוב שליט"א